

Олена Джагунова

УМАНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ — ПОЧАТОК ІСТОРІЇ

У статті проаналізовано розвиток Уманського учительського інституту. Досліджено його діяльність у довоєнний період, в роки Другої світової війни та відновлення цього навчального закладу в повоєнний час. Простежено динаміку контингенту студентів і викладачів інституту, розглянуто еволюцію його структури.

Ключові слова: освіта, вищий навчальний заклад, Інститут соціального виховання, Учительський інститут, педагогічний інститут.

Вивчення історії освіти, її значення, ролі та місця в житті суспільства перебуває в центрі уваги багатьох вчених. Заслуговує на увагу й історія окремих навчальних закладів, особливо педагогічних. Саме вони забезпечували професійну підготовку учителів, тобто безпосередньо впливали на розвиток суспільства. В умовах реформування вищої освіти постає необхідність вивчення історії окремих вищих навчальних закладів та освіти в Україні у цілому. Також важливим напрямом сучасної історичної науки є дослідження наукової та освітньої діяльності попередніх поколінь вчених, які здійснили вагомий внесок у розвиток освіти, науки та культури України, формували традиції українського наукового й освітнього простору. У цьому контексті на увагу заслуговує й історія Уманського педагогічного університету та його науковців, освітян і студентів. Цю проблематику вивчає багато дослідників із різних галузей, у тому числі й історики. Зокрема, це праці О. Тарасенко «Становлення та розвиток історичної освіти і науки у Київському університеті у 1834–1884 рр.»¹, І. Журжі «Становлення та розвиток слов'янознавства в Університеті Св. Володимира (1834–1919 рр.)»², В. Благого «Студентство Львівського університету в 1900–1914 роках: історико-соціологічний аспект»³ та ін.

Освіта в Умані бере початок від XVIII ст., коли у 1766 р. при уніатському монастирі було відкрито василіанське училище. Навчання

здійснювалося польською мовою⁴. У XIX ст. було відкрито два пансіони шляхетних дівочь, у котрих навчалось всього 40 дівчат, та дві європейські школи. Крім того, діяло ще сімнадцять шкіл, які поклали початок організованій початковій освіті

Історія підготовки педагогічних кадрів в Умані розпочалася 1908 р., коли було засновано чотирикласне училище. При ньому було відкрито дворічні курси для підготовки вчителів початкових училищ. У 1923 р. навчальний заклад реорганізовано у вищі трирічні педагогічні курси, у 1924 р. — у педагогічний технікум.

Проте вищий навчальний заклад педагогічного спрямування було відкрито лише у 1930 р. постановою Народного Комісаріату освіти УСРР «Про реорганізацію мережі й системи педагогічної освіти» від 11 серпня 1930 р. Так, в Умані було вирішено створити Інститут соціального виховання⁵. Нині це Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (УДПУ). Університет сьогодні — це вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, в якому функціонують 12 факультетів, Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти, науково-дослідні лабораторії, аспірантура й докторантура.

За роки існування УДПУ підготував тисячі спеціалістів із різних спеціальностей, які працюють по всій Україні й за її межами.

Проте історія вишу та його еволюція від Інституту соціального виховання із чотирма

¹ Тарасенко О.О. Становлення та розвиток історичної освіти і науки у Київському університеті у 1834–1884 рр. : дис. канд. іст. наук : 07.00.02 / О.О. Тарасенко. — К., 1995.

² Журжа І.В. Становлення та розвиток слов'янознавства в Університеті Св. Володимира (1834–1919 рр.) : дис. канд. іст. наук : 07.00.06 / І.В. Журжа. — К., 2006.

³ Благий В.Б. Студентство Львівського університету в 1900–1914 роках: історико-соціологічний аспект : дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / В.Б. Благий. — Л., 2003.

⁴ Кривошея І. Рецепція культурного життя Умані в мемуарній літературі: доба польських аристократів Потоцьких (1726–1832 рр.) / І. Кривошея // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки : зб. наук. праць. — Вип. 9: Ювілейний випуск до 70-річчя професора Борисенка Володимира Йосиповича. — К., 2012. — С. 203.

⁵ Музей історії Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. — Ф. 1. Історія закладу до Великої Вітчизняної війни (1930–1941). — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 1.

факультетами до університету IV рівня акредитації досі ґрунтовно не досліджена.

Основою для написання статті стали архівні джерела: фонди Державного архіву Черкаської області, Архівного відділу Уманської міської ради, фонди Уманського краєзнавчого музею, архіву і музею Уманського державного педагогічного університету та спогади викладачів і студентів-випускників університету, періодична преса.

Щодо історіографії, то маємо лише дотичні праці, в яких є згадки про історію УДПУ, його структурні підрозділи, будівлі, викладацький склад. Ґрунтовний нарис з цього питання поки що відсутній. Проте спроба написати історію закладу все ж була. Це колективна праця В. Кузя. М. Торчинського та О. Коберника «Уманський державний педагогічний інститут ім. П.Г. Тичини. 1930–1995»⁶. Про історію університету в контексті розвитку педагогічної освіти на Уманщині згадують у своїх статтях Д. Пащенко «Історія розвитку педагогічної освіти на Уманщині»⁷ та І. Гончаренко «Педагогічна освіта на теренах генерального округу «Київ» райхскомісаріату «Україна» (1941–1944)»⁸. Цікавим у цьому плані є краєзнавче дослідження Владислава Давидюка «Історія уманських вулиць»⁹, особливо книга 3. У ній, зокрема, висвітлено багату історію та цікаві факти про одну із найстаріших вулиць Умані — Садову, на якій розташований педагогічний університет. Дещо можемо тут знайти і про сам виш.

25 січня 1930 р. партійні організації Уманщини разом з педагогічним технікумом підняли клопотання перед Наркомом УСРР про реорганізацію закладу в Інститут народної освіти. Потреба створення в м. Умань педагогічного інституту була обґрунтована тим, що Уманська округа на той час займала чималу частину щодо загальної території України й перебувала на шостому місці за кількістю населення. Але необхідність у виші не обмежувалася адміністративними кордонами Уманщини. Умань розташована на стику чотирьох густо населених областей України, що створює особливу зручність студентам. Наведені міркування засвідчили цілковиту доцільність

у відкритті в Умані Інституту соціального виховання, що і було зроблено.

Спочатку в інституті було 4 факультети: техніко-математичний, соціально-економічний, мовно-літературний і біологічний. Під час першого набору в 1930 р. на кожний із них було прийнято 30 осіб, а всього 120 чоловік¹⁰.

Організувати новий вищий навчальний заклад у провінційному місті, де існували вже сільськогосподарський інститут та технікуми, було справою не з легких. Інститут формувався без книгозбірень, лабораторій, студентів, викладачів. Народний Комісаріат Освіти ніякої допомоги практично не надавав. Справа про організацію навчального закладу була розв'язана занадто пізно. Можливості як слід підготуватися до набору студентів не було, внаслідок чого навчання у виші розпочалося лише 15 жовтня 1930 р. Перший набір студентів становив 117 осіб, переважна більшість яких мала семирічну освіту. Одночасно при інституті був відкритий робітничий факультет з денним і вечірнім відділеннями. Комплектування закладу пізніше відбувалося за рахунок випускників робітничих факультетів і підготовчих курсів. У перші роки випускники робітничих факультетів зараховувалися до вишу без вступних іспитів. У 1932 р. при інституті діяло вже 5 робітничих факультетів: 1 денний та 4 вечірніх, що були розташовані в Умані, Звенигородці, Тальному та Монастирищі.

У перші роки свого існування Уманський інститут соціального виховання не мав ні готових кабінетів, ні обладнаних аудиторій. Все треба було створювати: кабінети, бібліотеку, лабораторії, обладнання аудиторій, гуртожитки. Але попри труднощі, життя в інституті кипіло¹¹.

Першим директором закладу було призначено Шимка. На цій посаді він пропрацював не довго і вже з жовтня 1930 р. обов'язки директора виконував О. Лінник, а ще через 4 місяці директором став А. Пиріжняк.

Викладачів не вистачало, тому доводилося їх залучати з педагогічного технікуму. На весні 1931 р. дирекція інституту неодноразово зверталась до РНК УСРР з проханням про покращення матеріально-фінансового стану закладу. Недофінансування, відсутність належних умов проживання та харчування призвело до того, що студенти весняного набору в кількості 129 осіб стали розбігатися, залишилось — 90.

Проте, незважаючи на труднощі початкового періоду становлення, інститут вже наступного 1931–1932 навчального року запрацював

⁶ Уманський державний педагогічний інститут ім. П.Г. Тичини. 1930–1995 / укладачі: В.Г. Кузь, М.М. Торчинський, О.М. Коберник. — Умань, 1995.

⁷ Пащенко Д.І. Історія розвитку педагогічної освіти на Уманщині / Д.І. Пащенко // Вісник Черкаського університету. — 1998. — № 65 (132). — С. 116–125.

⁸ Гончаренко І. Педагогічна освіта на теренах генерального округу «Київ» райхскомісаріату «Україна» (1941–1944) / І. Гончаренко // Мандрівець. — 2011. — № 2. — С. 34–38.

⁹ Давидюк В.М. Історія уманських вулиць: вулиця Радянська, вулиця Садова та вулиця Рафаїла Чорного. Вип. 3. — Умань : ВПЦ «Візаві», 2014.

¹⁰ Музей історії Уманського державного педагогічного університету. — Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 1.

¹¹ Чернецька О. Спогади до ювілею, або діла давно минулих років... // Уманська зоря. — № 5. — 2006. — 18 січня. — С. 3–4.

як самостійний вищий навчальний заклад. І вже в 1933 р. відбувся перший випуск учителів — 97 осіб, з них: учителів історії — 25, мови та літератури — 23, математики — 19, біології — 30¹².

За перше десятиліття не раз змінювався профіль вишу. Після першого випуску в 1933 р. Інститут соціального виховання було реорганізовано у Педагогічний інститут з чотирирічним терміном навчання. У педінституті діяли такі факультети: історичний, мовно-літературний, математичний, біологічний.

У 1934 р. здійснено обмін спорудами: будівлю біологічного факультету передано швейній фабриці, а двоповерхову будівлю швейної фабрики — інституту під гуртожиток. Сам же біологічний факультет було переведено в будинок, де розташовувався гуртожиток інституту по вул. Радянській, 18¹³. У наступному році біологічний факультет реорганізували в природничо-географічний факультет Уманського учительського інституту. Через 2 роки (у 1935 р.) у зв'язку з гострою потребою у педагогічних кадрах інститут призупиняє свою діяльність. Термін навчання скорочується до 2-х років. У цей час працювали факультети: фізико-математичний, природничо-географічний, а також вечірнє відділення з підготовки вчителів мови і літератури. За перші роки інститут підготував 1537 народних учителів.

З метою підвищення індивідуальної відповідальності студентів та належного порядку обліку їхніх знань у 1936 р. було впроваджено єдину залікову книжку. Тоді ж було введено і студентський квиток, щоправда, називався він студентська картка¹⁴. А з 1937 р. студенти вишу почали складати випускні державні екзамени. Замість свідцтва про закінчення інституту вручали дипломи випускника вищого навчального закладу, в яких прописували професійні права.

Війна розпочалася для України 1 вересня 1939 р. і стала найжорстокішим і найкривавішим воєнним конфліктом в історії людства. У місті, як і у всій країні, все життя почало перебудовуватися відповідно до завдань воєнного часу. Інститут в умовах війни ще деякий час продовжував працювати: закінчували складання державних екзаменів випускники, прибули на сесію заочники. Щоправда, їм так часто приходили з військкоматів повістки, що зрештою було вирішено заочників відпустити за місцем їхнього проживання.

31 липня 1941 р. німецькі війська захопили Умань. Окупанти зайняли приміщення інституту.

¹² Музей історії Уманського державного педагогічного університету. — Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 1.

¹³ Гижко Н.Н. Спомини випускника Уманського педагогічного інституту 1936 р. [машинопис] / Н.Н. Гижко, 1967. — С. 1–2.

¹⁴ Музей історії Уманського державного педагогічного університету. — Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 28.

Все обладнання, крім столів і стільців, викинули на подвір'я. Деяко його колишні співробітники перевезли до будинку педучилища, але згодом і його було зайнято німцями. Звідти бібліотеку учительського інституту перевезли в бібліотеку сільськогосподарського інституту. Частина лабораторного устаткування теж була відправлена до основного корпусу сільськогосподарського інституту, але там усе загинуло, тому що під час відступу німці спалили цей корпус.

Під час окупації міста була спроба відновити роботу інституту. Викладача вишу М. Буткевича призначили директором. Було подано оголошення про набір студентів на 1941–1942 навчальний рік (далі — н. р.)¹⁵. Інститут розпочав свою роботу 16 жовтня 1941 р. у складі 345 студентів. Навчальний план передбачав підготовку майбутніх спеціалістів за два роки. В інституті діяло три факультети: фізико-математичний (107 студентів), природничо-географічний (168 студентів) та новоутворений мовно-літературний (70 студентів). Разом із фізичним, географічним, ботанічним, математичним та зоологічним кабінетами передбачалося відкриття мовно-літературного кабінету. В інституті працювала бібліотека. Студенти навчалися у дві зміни, але планувалося, що після проведення ремонту, буде одна зміна. Наприкінці листопада 1941 р. в Учительській семінарії навчалось 298 студентів, а в інституті — 280. До навчальної програми семінаристів були введені нові предмети, зокрема ручна праця. Керівники закладу планували наприкінці грудня 1941 р. закінчити I семестр. 28 листопада 1941 р. у місті змінилася влада. На зміну військовому управлінню прийшла цивільна адміністрація рейхскомісаріату «Україна». Уманський Український учительський інститут незабаром припинив свою роботу¹⁶. Окупанти не мали наміру ширити освіту серед підкорених народів. Через деякий час вони провели облаву і всіх придатних вивезли на роботи до Німеччини. «Інститут» проіснував менше двох місяців.

12 травня 1944 р. видано постанову Раднаркому УРСР про відновлення Уманського учительського інституту. 15 червня 1944 р. у виші було урочисто відзначено день початку навчання¹⁷.

В інституті працювало 2 факультети: фізико-математичний та природничо-географічний. Після війни до вишу почали повертатися колишні викладачі та студенти. Після відновлення інституту тут було 27 співробітників: кандидатів наук,

¹⁵ Там само — Арк. 32.

¹⁶ Гончаренко І. Педагогічна освіта на теренах генерального округу «Київ» райхскомісаріату «Україна» (1941–1944) / І. Гончаренко // Мандрівець. — 2011. — № 2. — С. 35.

¹⁷ Державний архів Черкаської області. — Ф. 1418. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 1.

доцентів — 1; кандидатів наук — 1; старших викладачів — 8; асистентів — 5. У гендерному співвідношенні: чоловіків — 18, жінок — 9¹⁸.

На 10 жовтня 1944 р. (1944–1945 н. р.) загальна кількість студентів складала 315 осіб.

На новий навчальний рік план набору становив 180 студентів, проте його було перевиконано і студентами стали 259 осіб.

Можемо простежити динаміку студентів у післявоєнні 40-ві роки ХХ ст. (табл. 1 та 2).

Таблиця 1

**КІЛЬКІСТЬ СТУДЕНТІВ
НА ПОЧАТОК НАВЧАЛЬНОГО РОКУ**

Факультет	I–II курс 1945–1946 н. р. (осіб)	I–II курс 1946–1947 н. р. (осіб)	I–II курс 1947–1948 н. р. (осіб)
Фізико-математичний	173	313	175
Природничо-географічний	142		132
Історичний	—		75
Всього	315		382

Таблиця 2

**КІЛЬКІСТЬ СТУДЕНТІВ
НА КІНЕЦЬ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ**

Факультет	I–II курс 1945–1946 н. р. (осіб)	I–II курс 1946–1947 н. р. (осіб)	I–II курс 1947– 1948 н. р. (осіб)
Фізико-математичний	158	279	153
Природничо-географічний	131		128
Історичний	—		70
Всього	289		351

Діяли кабінети основ марксизму-ленінізму, фізкультурної підготовки, математики, фізики, ботаніки, зоології, географії та хімії, а з середини першого семестру — педагогічний кабінет. З 5 червня по 20 липня 1944 р. було проведено заняття зі студентами, що переходили на II курс, та вступниками, всього 282 студенти. На I курс

вступило 228 студентів, а на II курсі навчалося 54 студенти: 34 — на фізико-математичному і 20 — на природничо-географічному¹⁹.

Також маємо дані про 1946–1947 н. р. В інституті відновив свою роботу історичний факультет, і всього було вже 33 співробітники: кандидатів наук, доцентів — 2; кандидатів наук — 1; старших викладачів — 7; викладачів — 13; асистентів — 10. У гендерному співвідношенні: чоловіків — 29, жінок — 4.

Також маємо дані про 8 завідувачів кафедр, відповідно — в Уманському учительському інституті діяло 8 кафедр²⁰.

З інформації про план набору на новий 1946–1947 н. р. можемо дійти висновку про те, що в інституті діяло уже 3 факультети. План набору — 200 осіб: фізико-математичний факультет — 100; історичний — 50; природничо-географічний — 50.

Заяви подали 234 абітурієнти, тобто повністю було закрито план набору, і студентами стали 200 осіб²¹.

Жоден навчальний заклад, особливо вищий, не може обходитись без наукової бібліотеки — це один із підрозділів, який здійснює забезпечення викладачів, студентів та співробітників навчально-виховною та науковою літературою. З початком роботи інституту розпочала свою діяльність і наукова бібліотека. Вона розрослася до початку Другої світової війни — від кількох десятків подарованих книг до близько 100 тис. Після воєнних катаклізмів, окупації міста бібліотека, відновлена у 1944 р. разом з інститутом, мала фонд у 85 тис. книг.

Отже, вища педагогічна освіта на Уманщині бере свій початок 1930 р., з відкриттям Інституту соціальної освіти. Від того часу він пройшов низку трансформацій (Учительський інститут, педагогічний інститут), пережив війну і спробу відновлення роботи під час окупації міста, але вистояв і продовжив свою діяльність до нині, ставши осередком, із якого розходяться по всій країні учителі та науковці. Упродовж більш ніж 10 років науково-викладацької діяльності викладачі Уманського педагогічного інституту, незважаючи на всі перипетії, виховали цілу генерацію молодих талановитих учителів, викладачів, науковців, які надалі плідно працювали в цій царині. Все це можна вважати найголовнішим результатом і підсумком процесу становлення вищої педагогічної освіти в Умані.

¹⁹ Державний архів Черкаської області. — Ф. 1418. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 2.

²⁰ Там само. — Спр. 14. — Арк. 2.

²¹ Там само. — Арк. 11.

¹⁸ Державний архів Черкаської області. — Ф. 1418. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 36.

ДЖЕРЕЛА

1. Благий В.Б. Студентство Львівського університету в 1900–1914 роках: історико-соціологічний аспект : дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / Благий Василь Богданович ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2003. — 264 с.
2. Гижко Н.Н. Спомини випускника Уманського педагогічного інституту 1936 р. [машинопис] / Н.Н. Гижко, 1967. — С. 1–2.
3. Гончаренко І. Педагогічна освіта на теренах генерального округу «Київ» райхскомісаріату «Україна» (1941–1944) / І. Гончаренко // Мандрівець. — 2011. — № 2. — С. 35.
4. Гончаренко І. Педагогічна освіта на теренах генерального округу «Київ» райхскомісаріату «Україна» (1941–1944) / І. Гончаренко // Мандрівець. — 2011. — № 2. — С. 34–38.
5. Давидюк В.М. Історія уманських вулиць: вулиця Радянська, вулиця Садова та вулиця Рафаїла Чорного. Вип. 3 / В.М. Давидюк. — Умань : ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. — 428 с.
6. Державний архів Черкаської області (далі — ДАЧО). — Ф. 1418. — Оп. 1. — Спр. 3. — 1 арк.
7. ДАЧО. — Ф. 1418. — Оп. 1. — Спр. 5. — 36 арк.
8. ДАЧО. — Ф. 1418. — Оп. 1. — Спр. 14. — 11 арк.
9. Журжа І.В. Становлення та розвиток слов'янознавства в Університеті Св. Володимира (1834–1919 рр.) : дис. канд. іст. наук : 07.00.06 / Журжа Ірина Валеріївна ; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2006. — 237 с.
10. Кривошея І. Рецепція культурного життя Умані в мемуарній літературі: доба польських аристократів Потоцьких (1726–1832 рр.) // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки : зб. наукових праць. — Вип. 9: Ювілейний випуск до 70-річчя професора Борисенка Володимира Йосиповича / І. Кривошея. — К., 2012. — С. 199–208.
11. Музей історії Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. — Ф. 1. Історія закладу до Великої Вітчизняної війни (1930–1941 рр.). — Оп. 1. — Спр. 1. — 28 арк.
12. Музей історії Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. — Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 15. — 1 арк.
13. Музей історії Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. — Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 4. — 1 арк.
14. Уманський державний педагогічний інститут ім. П.Г. Тичини. 1930—1995 / укладачі: В. Кузь, М.М. Торчинський, О.М. Коберник. — Умань, 1995. — 65 с.
15. Пащенко Д.І. Історія розвитку педагогічної освіти на Уманщині / Д.І. Пащенко // Вісник Черкаського університету. — 1998. — № 65 (132). — С. 116–125.
16. Тарасенко О.О. Становлення та розвиток історичної освіти і науки у Київському університеті у 1834–1884 рр. : дис. канд. іст. наук : 07.00.02, 07.00.09 / Тарасенко Ольга Олексіївна ; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 1995. — 273 с.
17. Чернецька О. Спогади до ювілею, або діла давно минулих років... // Уманська зоря. — № 5. — 2006. — 18 січня. — С. 3–4.

REFERENCES

1. Blahyi V.B. Studentstvo Lvivskoho universytetu v 1900–1914 rokakh: istoryko-sotsiolohichniy aspekt : dys. kand. istor. nauk : 07.00.01 / Blahyi Vasyl Bohdanovych ; Lvivskiy natsionalnyi un-t im. Ivana Franka. — L., 2003. — 264 s.
2. Hyzhko N.N. Spomyny vypusknika Umanskoho pedahohichnoho instytutu 1936 r. / N.N. Hyzhko [mashynopys], 1967. — S. 1–2.
3. Honcharenko I. Pedahohichna osvita na terenakh heneralnoho okruhu «Kyiv» raikhskomisariatu «Ukraina» (1941–1944) / I. Honcharenko // Mandrivets. — 2011. — № 2. — S. 35.
4. Honcharenko I. Pedahohichna osvita na terenakh heneralnoho okruhu «Kyiv» raikhskomisariatu «Ukraina» (1941–1944) / I. Honcharenko // Mandrivets. — 2011. — № 2. — S. 34–38.
5. Davydiuk V.M. Istoriiia umanskykh vulyts: vulytsia Radianska, vulytsia Sadova ta vulytsia Rafaila Chornoho. Vyp. 3 / V.M. Davydiuk. — Uman : VPTs «Vizavi» (Vydavets «Sochinskyi»), 2014. — 428 s.
6. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti (dali — DACHO). — F. 1418. — Op. 1. — Spr. 3. — 1 ark.
7. DACHO. — F. 1418. — Op. 1. — Spr. 5. — 36 ark.
8. DACHO. — F. 1418. — Op. 1. — Spr. 14. — 11 ark.

9. Zhurzha I.V. Stanovlennia ta rozvytok slovianoznavstva v Universyteti sv. Volodymyra (1834–1919 rr.) : dys. kand. istor. nauk : 07.00.06 / Zhurzha Iryna Valeriivna ; Kyivskyi un-t im. Tarasa Shevchenka. — K., 2006. — 237 s.
10. Kryvosheia I. Retsepsiia kulturnoho zhyttia Umani v memuaranii literaturi: doba polskykh arystokrativ Pototskykh (1726–1832 rr.) / I. Kryvosheia // Naukovyi chasopys NPU im. M.P. Drahomanova. Seriia № 6. Istorychni nauky : zb. naukovykh prats. — Vyp. 9: Yuvileynyi vypusk do 70-richchia profesora Borysenka Volodymyra Yosypovycha. — K., 2012. — S. 199–208.
11. Muzei istoriii Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny. — Fond 1. Istorია zakladu do Velykoi Vitchyznianoї viiny (1930–1941 rr.). — Op. 1. — Spr. 1. — 28 ark.
12. Muzei istorii Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny. — F. 1. — Op. 1. — Spr. 15. — 1 ark.
13. Muzei istorii Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny. — F. 1. — Op. 1. — Spr. 4. — 1 ark.
14. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi instytut im. P.H. Tychyny. 1930–1995 / Ukladachi: V. Kuz, M.M. Torchynskyi, O.M. Kobernyk. — Uman, 1995. — 65 s.
15. Pashchenko D.I. Istoriiia rozvytku pedahohichnoi osvity na Umanshchyni / D.I. Pashchenko // Visnyk Cherkaskoho universytetu. — 1998. — № 65 (132). — S. 116–125.
16. Tarasenko O.O. Stanovlennia ta rozvytok istorychnoi osvity i nauky u Kyivskomu universyteti u 1834–1884 rr. : dys. kand. ist. nauk : 07.00.02, 07.00.09 / Tarasenko Olha Oleksiivna; Kyivskyi un-t im. Tarasa Shevchenka. — K., 1995. — 273 s.
17. Chernetska O. Spohady do yuvileiu, abo dila davno mynulykh rokiv... / O. Chernetska // Umanska zorya. — № 5. — 2006. — 18 sichnia. — S. 3–4.

Елена Джагунова

УМАНСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ — НАЧАЛО ИСТОРИИ

В статье проанализировано развитие Уманского учительского института. Исследована его деятельность в довоенный период, в годы Второй мировой войны и восстановление этого учебного заведения в послевоенное время. Прослежена динамика контингента студентов и преподавателей института, а также рассмотрена эволюция его структуры.

Ключевые слова: образование, высшее учебное заведение, Институт социального воспитания, Учительский институт, педагогический институт.

Olena Dzhahunova

UMAN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY — BEGINNING OF HISTORY

The article highlights the key milestones of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University since its establishment and activity in the postwar period. It is also found out that social education at Uman Institute started in August 1930, when the Central Executive Committee and SNK decree of August 11, 1930 ordered the governments of the union republics quickly deploy a network of educational institutions and colleges and other forms of training teachers. According to the author, in the USSR in August 1930 it was opened 39 educational institutions, and among them it was Uman Institute, which provided training for teachers of secondary schools. In 1933 the Institute of Social Education was reorganized into Pedagogical Institute with a 4-year term of study. In 1935 due to the urgent need for teachers and teachers institutes the training period was reduced to 2 years. By the time it held a number of transformations (Teachers Institute, Pedagogical Institute), survived the war and resumed its work until now, having prepared thousands of specialists.

Key words: education, higher education institution, Institute of Social Education, Teachers Institute, Pedagogical Institute.

Дата надходження статті до редакції: 28 червня 2016 р.